

CONTRIBUȚII ALE TINERETULUI LA OPERA DE DEMOCRATIZARE A ȚĂRII, 23 AUGUST 1944—6 MARTIE 1945

de EUGEN MERGHIȘESCU

Perioada 23 august 1944—6 martie 1945 constituie ea însăși un moment istoric semnificativ, de o deosebită rezonanță în istoria noastră contemporană. Ea se înscrie, firește, sub semnul mărețelor evenimente din august 1944, cu care prilej țara noastră „a intrat într-o nouă perioadă a istoriei sale, lupta antifascistă și de eliberare națională s-a dezvoltat rapid într-o amplă mișcare socială, care a cuprins principalele forțe revoluționare ale societății — clasa muncitoare, țărănimea, masele largi populare —, hotărâte să pună capăt exploatarea și asupririi burghezo-moșierești, dependenței față de puterile străine, să asigure un curs progresist societății românești”¹.

Multiplele sarcini care stăteau atunci în fața maselor populare conduse de partidul comunist — între care : continuarea cu toată forța a războiului antihitlerist, refacerea economiei țării, dezvoltarea cuceririlor democratice obținute prin victoria insurecției — au cuprins în mod necesar și imperativul curățirii aparatului de stat, a vieții publice de elementele fasciste și reacționare care se împotriveau din răspuneri oricăror schimbări revoluționare.

În cursul marilor lupte pentru democratizarea țării, care au jalonat întreg intervalul 23 August 1944—6 martie 1945, tineretul patriei noastre, alături de alte forțe sociale, a înscris nenumărate pagini de bărbăție și eroism. U.T.C., îndrumat direct și permanent de partidul comunist, în condițiile trecerii la activitatea legală și-a sporit rapid rindurile și influența în masa tineretului. Conducerea organizației comuniste a tineretului a fost încredințată unui activ în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, care îndeplinea funcția de secretar general al U.T.C.² În îndeplinirea acestei sarcini de onoare și de mare răspundere va fi deplin verificată experiența sa de luptă dobândită în anii ilegalității, care, în noile condiții, și-a găsit un vast teren de manifestare. În acest sens, un admirabil portret în liniile sale sintetice, pline de căldură, găsim conturat în prefața unui interviu acordat de tovarășul Nicolae Ceaușescu ziarului „Luptătorul bănățean” la sfârșitul anului 1944. „Pe figura sa luminată de un foc lăuntric — scrie autorul acestui portret — citesc absoluta conștiință a unui tânăr, ale cărui convingeri s-au călit prin greutatea și mizeriile îndurate în închisorile și lagărele în care a fost aruncat de dictatura fascistă. Din ochii lui senini și calzi radiază toată vrerea de luptă a tineretului pe care îl conduce. Tovarășul Ceaușescu a ieșit din închisoare mai călit, mai dirz în îndeplinirea misiunii sale de ridicare a tineretului”³.

¹ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de a XXV-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist, în România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, voi. 4, Edit. Politică, București, 1970, p. 377.

² Contribuția esențială a tovarășului Nicolae Ceaușescu la reorganizarea U.T.C., la unirea mișcării tineretului în lupta împotriva fascismului, la asigurarea unei dezvoltări noi, socialiste a patriei, Edit. Politică, București, 1980, p. 65.

³ „Luptătorul bănățean”, din 19 decembrie 1944.

Uniunea Tineretului Comunist a acordat o atenție deosebită colaborării cu alte organizații democratice de tineret și în mod deosebit cu Uniunea Tineretului Socialist. Colaborarea celor două organizații, vizînd în mod direct unitatea de acțiune a tineretului muncitor, s-a concretizat în făurirea — ca urmare a înțelegerii survenite între cele două conduceri, la 5 septembrie 1944 — a Frontului Unic al Tineretului Muncitoresc⁴. Rezoluția încheiată cuprîndea printre altele un număr de patru puncte, care constituiau tot aștepta direcții de acțiune ale tineretului în procesul democratizării țării: 1 — democratizarea aparatului de stat și a tuturor instituțiilor prin înlăturarea grabnică a tuturor elementelor hitleriste și legionare; 2 — curățirea întreprinderilor de stat; 3 — curățirea armatei; 4 — democratizarea învățămîntului prin înlăturarea învățătorilor și profesorilor legionari și fasciști⁵. Realizarea acestor sarcini presupunea în mod nemijlocit unirea diferitelor categorii de tineri — muncitori, țărani, militari, studenți, elevi — într-un Front Unic Patriotic al Tineretului. Elaborarea de către C.C. al U.T.C. a Proiectului de Platformă al Frontului Național Democrat al Tineretului a venit în întîmpinarea acestui deziderat, fiind „prima manifestare a unei organizații de tineret prin care se face apel la unirea tuturor tinerilor democrați din România, propunîndu-se soluții practice pentru nevoile esențiale ale tineretului român”⁶.

În condițiile în care reprezentanții Partidului Național Țărănesc și Partidului Național Liberal și ai cercurilor Palatului tîneau să temporizeze, sub diferite pretexte, acțiunile democratice și mai ales să excludă orice participare a maselor la înlăturarea lor, chemarea Partidului Comunist Român de a se dejuca și a înfrînge prin luptă opoziția cercurilor reacționare a fost îmbrățișată imediat de toate forțele democratice, între care și tineretul.

Asemenea P.C.R., U.T.C. demasca pe temeiul faptelor concrete pe adversarii democrației, care „caută să stea în calea luptei tineretului. Ei se mai află în căminele de ucenici, în fabrici și în sate, în școli și în universități. Ei trebuie să fie izgoniți și nimiciți. Tineretul trebuie să dea ajutorul pentru curățirea aparatului de stat și a tuturor instituțiilor de elementele legionare și prohitleriste”⁷. Putem afirma că demascarea elementelor dușmănoase, antipopulare, a constituit o primă etapă în lupta generală pentru democratizare, în care arma folosită era deocamdată cuvîntul, arătîndu-se clar împotriva cui trebuia dusă lupta.

Alături de cei vîrstnici, tineretul muncitoresc — cea mai conștientă și combativă categorie a tinerilor — a participat la acțiunile pentru curățirea de elementele dușmănoase a fabricilor și întreprinderilor, pentru punerea acestora sub controlul clasei muncitoare. Ele se desfășurau paralel cu procesul de organizare al tineretului. Astfel, în întreprinderi sau instituții s-au constituit comitete ale tineretului, iar în comitetele de fabrică au fost cuprinși și delegați ai tineretului. În cadrul adunărilor de organizare a muncitorilor din sindicate și de alegere a comitetelor de întreprinderi, la care luau parte și tinerii, se adoptau de obicei moțiuni prin care se cerea izgonirea din întreprinderi a elementelor antidemocratice. Luînd cuvîntul în aceste adunări, reprezentanții tineretului subliniau că satisfacerea revendicărilor lor specifice este strîns legată și condiționată de lupta pentru desfășurarea locurilor lor de muncă, căci „atîta timp cît vor fi legionari la întreprinderi, muncitorii nu vor putea cuceri condițiuni de viață omenești”⁸. De aceea ei s-au aflat în primele rînduri, alături de comuniști, atunci cînd s-a interzis accesul elementelor reacționare în uzine binecunoscute ca: Vulcan, C.F.R., S.T.B., Mociornița, Astra-Brașov, cînd au fost instalate conduceri democratice la Malaxa, Uzinele electrice din Sibiu, la Călan etc.⁹. O altă importantă acțiune în care s-a angajat tineretul muncitoresc a fost distrugerea carcerilor din întreprinderi. Așa s-a procedat la fabrica de avioane S.E.T. din Capitală și la Ford¹⁰. În țară, o acțiune asemănătoare a fost consemnată la Reșița, unde tinerii, în frunte cu uteciștii, au venit în fața

⁴ File din istoria U.T.C., Edit. Politică, București, 1980, p. 301.

⁵ „Cuget liber” din 13 septembrie 1944.

⁶ „Scînteia” din 5 octombrie 1944.

⁷ Ibidem, din 21 septembrie 1944.

⁸ Ibidem, din 8 octombrie 1944.

⁹ Vezi D. Turcuș, *Pagini din lupta pentru instaurarea puterii populare în România*, Edit. Științifică, 1974, p. 76 și 99.

¹⁰ „Scînteia”, din 29 septembrie 1944.

carcerilor înarmați cu ciocane. Sentinela care stătea de pază a fost repede convinsă de tineri să treacă de partea lor. Pentru această faptă, cițiva tineri uteciști au fost arestați de comandantul militar al uzinelor Reșița. Demascat însă că este fascist, el i-a eliberat. Sesizînd rolul nefast al comandanților militari din întreprinderi, masele de tineri, alături de vîrstnici, s-au pronunțat și au acționat împotriva lor¹¹.

Un rol important în desfășurarea acțiunilor de înlăturare a elementelor dușmănoase din întreprinderi l-au avut comitetele de fabrică alese pe bază de front unic muncitoresc, din care făceau parte și reprezentanți ai tineretului. Ele și-au adus un aport substanțial în lupta pentru curățirea căminelor de ucenici de elementele reacționare. Ucenicii din multe întreprinderi au obținut succese importante în acest domeniu. Presa vremii semnalează reușitele ucenicilor de la Vulcan¹², Malaxa¹³, Uzinele D. Voina din Brașov¹⁴ etc. Într-un articol din „Scînteia tineretului”, cu titlul *Căminele de ucenici să fie în grija sindicatelor*, se spune: „...Sindicatul trebuie să delege un director sau un pedagog care să-și înțeleagă misiunea și să știe să facă educația tineretului pe care-l va avea în mină. Din ucenic se naște lucrătorul, și în România de mîine el va fi factorul cel mai important pentru civilizație. De aceea trebuie să fie pregătit din timp pentru ca să știe că țara care are o muncitorime ridicată merge cu pași grabnici spre civilizație”¹⁵.

La sate tinerii au participat alături de țărănime la înlăturarea primarilor, notarilor, șefilor de post și jandarmilor, pe toți funcționarii legionari care au comis abuzuri și au asuprit țărănimea. Din comitetele țărănești — care au jucat un rol foarte important în această acțiune — făceau parte de regulă și reprezentanți ai tineretului. Paralel cu înlăturarea vechii administrații și preocuparea de a apăra interesele întregii țărănimi împotriva moșierilor, comitetele țărănești se ocupau și de rezolvarea unui șir întreg pe probleme gospodărești repartizînd responsabilități în acest sens și tineretului¹⁶. Lupta pentru democratizarea vieții publice la sate se împletea tot mai mult cu lupta pentru rezolvarea problemei agrare, contribuind astfel la consolidarea alianței muncitoresc-țărănească¹⁷.

Cucerirea vechilor primării a fost strîns legată, în orașele centre de județ, de asaltul prefecurilor. În acest sens, plină de dramatism a fost lupta maselor din orașul și județul Constanța pentru impunerea noii conduceri municipale și a prefecurii comunist. „Tinerii trebuie să ducă lupta contra reacțiunii — se spunea la o întrunire publică organizată la Adamclisi în 3 decembrie 1944 —, așa cum tinerii constănțeni au înțeles să sprijine acțiunea de înscăunare a aleșilor lor la primărie și prefecură, căci, dacă bătrîni au experiență, tineretul deține forța”¹⁸. Și tinerii își vor afirma forța și în alte centre din țară unde, participînd la impresionante mitinguri și demonstrații sau la ciocniri directe cu forțele de represiune ale aparatului de stat, vor impune în fruntea prefecurilor pe aleșii poporului. S-a ajuns, astfel, ca, în preajma instaurării guvernului democrat prezidat de dr. Petru Groza, din cele 58 de județe ale țării, 52 să aibă în fruntea lor prefecți democrați¹⁹; putem spune că la obținerea acestei importante victorii tineretul și-a adus partea sa importantă de contribuție.

Democratizarea armatei, transformarea ei într-o forță pusă în slujba intereselor vitale ale maselor largi populare au reprezentat unul dintre obiectivele P.C.R. și deopotrivă ale U.T.C. Cu ajutorul tinerilor militari, în presă erau stigmatizate elementele reacționare din diferite unități — U.T.C. a continuat să arate militarilor scopul luptei clasei muncitoare, a întregului popor²⁰. Numeroși soldați, subofițeri

¹¹ „Luptătorul bănățean”, din 19 octombrie 1944.

¹² „Scînteia”, din 14 octombrie 1944.

¹³ Ibidem, din 1 octombrie 1944.

¹⁴ „Drum nou”, din 14 decembrie 1944.

¹⁵ „Scînteia Tineretului”, din 18 februarie 1945.

¹⁶ Vezi „Luptătorul bănățean”, din 9 decembrie 1944.

¹⁷ *File din istoria U.T.C.*, p. 307—308.

¹⁸ „Cuget liber”, din 6 decembrie 1944.

¹⁹ D. Turcuș, *Pagini din lupta pentru instaurarea puterii populare în România*, Edit. Științifică, 1974, p. 180.

²⁰ Ibidem, p. 170.

și ofițeri participau la adunările și demonstrațiile organizate de comuniști, cerind împreună cu întreg poporul înfăptuirea reformelor democratice. Ca urmare a acestei munci politice desfășurate, soldații au refuzat să tragă în participanții la demonstrațiile din Sibiu, Botoșani, Brașov, Craiova, Iași, Turnu Măgurele²¹. La Fălticeni, cu prilejul alegerii prefectului democrat, soldații, după ce au tras o salvă în aer, au trecut de partea manifestanților²². De fapt, după 24 februarie 1945, în cursul desfășurării acțiunilor maselor pentru democratizare, unitățile militare nu numai că nu s-au mai opus ocupării primăriilor și prefecturilor, dar, adeseori, au participat alături de populație, acordind concursul lor noilor autorități democratice.

Democratizarea vieții universitare a constituit un alt aspect al luptei pentru primenirea vieții publice din țara noastră, în care s-a afirmat cu pregnanță lupta tinretului. „În universități, elementele legionare și profasciste uneltesc și azi împotriva intereselor studențești. Ei trebuie să fie demascați, izgoniți și arestați“, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la o întrunire a studenților democrați în 1944²³. Dînd curs acestei chemări, studenții înfierau în adunările lor conducerile și profesorii reacționari, puneau în fruntea căminelor și cantinelor studențești conduceri democratice, înfierau prin diferite mijloace „actele de provocare, îndemnurile la ură și crimă ale studenților legionari și pronaziști“²⁴, tendința de mușamalizare sau blindețe cu care ele erau pedepsite de autorități. Manifestînd preocupări pentru unirea propriilor rînduri, studențimea începe să se apropie în egală măsură de lupta celorlalte categorii de tineri, răspunzînd astfel unuia din numeroasele apeluri care i se adresau în acele zile fierbinți: „Studenții să meargă lingă țărani și muncitori să le aline suferințele!... Mergeți în fabrici și ateliere, pe ogoare, la periferii, cunoașteți-le deci problemele. Firește, viitorul e al tinereții și e neîndoișor că la noua reclădire a țării și a lumii tinerețul universitar va avea rolul său pre-cumpănitor“²⁵.

Firește, alături de tinerii muncitori, țărani, elevi, studenții s-au numărat în primele rînduri ale marilor întruniri publice și demonstrații de stradă organizate și conduse de P.C.R. în întreaga țară. Această formă de luptă a fost folosită cu intensitate după 23 August 1944 de către P.C.R., fiind îndreptată printre altele și împotriva elementelor reacționare din guvern, care se opuneau operei de democratizare a țării.

Un deosebit ecou a avut marea întrunire a tinereții din 22 octombrie 1944 din București, convocată de Frontul Unic Muncitoresc al Tinereții unde, luînd cuvîntul secretarul general al U.T.C., tovarășul Nicolae Ceaușescu a exprimat țelul de luptă al întregului tineret român: „Dacă guvernul nu va pleca, sintem hotărîți alături de F.N.D. să-l gonim!... Tinerețul cere un guvern al F.N.D., singurul în măsură să salveze țara de la prăbușire și să asigure clădirea unei Românie democratice, libere și independente“²⁶.

Lupta pentru un guvern democrat s-a desfășurat cu o intensitate sporită, cunoscînd noi dimensiuni la începutul anului 1945. Elementele reacționare din guvern, frîinîd procesul revoluționar, refuzau însă să plece. Ba, mai mult, erau dispuse să recurgă chiar la un război civil, așa cum amenința frecvent generalul Nicolae Rădescu. De aceea, la marile demonstrații defășurate la București, Craiova, Brașov, Caracal, în 24 februarie 1945, armata a tras asupra mulțimii, printre victimele căzute fiind și tineri. Exprimîndu-și protestul său față de cele întîmplate, Comitetul de Coordonare al Mișcării Tinereții Progresist din România specifica în telegrama trimisă regelui Mihai: „Evenimentele singeroase din 24 februarie 1945 sînt menite să zguduie adînc sufletele tinereții țării, care așteaptă de la Majestatea voastră, tînar voi înșivă, demiterea guvernului Rădescu și aducerea în fruntea țării a unui guvern de Front Național Democratic, reprezentant real al poporului“²⁷.

„Ceea ce a fost pînă acum, nu mai poate fi de aici înainte“ se scria într-un număr al ziarului „Scînteia tinereții“ apărut în preajma lui 6 martie 1945²⁸.

²¹ Ibidem, p. 172.

²² Ibidem, p. 172.

²³ „Scînteia“, din 3 octombrie 1944.

²⁴ Ibidem, din 17 octombrie 1944.

²⁵ „Cuget liber“, din 14 septembrie 1944.

²⁶ „Scînteia“, din 24 octombrie 1944.

²⁷ Muzeul de istorie al R.S.R., O.E. 319.

²⁸ „Scînteia tinereții“, din 4 martie 1945.

Și într-adevăr, ceea ce a urmat din acel moment a fost izbînda voinței maselor populare, în care era încorporată organic și voința întregului tineret patriotic. La 6 martie 1945, sub presiunea altui val de mitinguri și demonstrații de proporții nemaiîntîlnite — între care cea de la București, cu 800 000 de participanți — regele Mihai semna actul de investire a guvernului condus de dr. Petru Groza, „guvern revoluționar muncitoresc-țărănesc de largă concentrare democratică”²⁹.

Lupta maselor populare pentru o reală democratizare a țării, luptă în fruntea căreia s-a situat cu consecvență P.C.R., a fost încununată de succes la 6 martie 1945. Apreciînd contribuția tineretului la această luptă, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu remarcă: „O importantă forță socială în lupta împotriva reacțiunii, pentru revendicări democratice, s-a dovedit a fi tineretul țării, care și-a afirmat cu vigoare spiritul revoluționar, înaltul simț de răspundere, încrederea în politica partidului comunist. Zezi și zeci de mii de tineri muncitori, țărani, elevi și studenți au răspuns chemării partidului, participînd cu elan la acțiunile revoluționare din această perioadă, aducîndu-și contribuția la marile victorii obținute de clasa muncitoare”³⁰.

CONTRIBUTIONS DE LA JEUNESSE A L'OEUVRE DE DEMOCRATISATION DU PAYS, LE 23 AOÛT 1944— 6 MARS 1945

R é s u m é

Une des principales composantes du processus révolutionnaire déclenché par la victoire de la révolution de libération sociale et nationale a été représentée par la lutte pour la démocratisation du pays, soutenue par la jeunesse qui s'est engagée à côté des autres forces progressistes sous le drapeau du parti communiste dans cette lutte pendant la période 23 août 1944—6 mars 1945 qui nous a préoccupé dans la présente communication, la jeunesse du pays au premier rang de laquelle se trouvaient les jeunes communistes a apporté des contributions importantes à la démocratisation du rouage d'état et de toutes les institutions, à l'éloignement des éléments antidémocratiques des entreprises, armée, enseignement etc.

La jeunesse a participé aussi aux grandes meetings et démonstrations, qui entre autres formes de lutte était employés intensément par le P.C.R. après 23 août 1944, pour installer au pouvoir un gouvernement démocratique et, dans ce contexte, la victoire obtenue le 6 mars 1945 comprend parmi ses signataires la jeune génération aussi.

²⁹ Nicolae Ceaușescu, 60 de ani de slujire devotată a poporului, de luptă pentru dreptate socială și libertate națională, pentru construirea socialismului și ridicarea bunăstării maselor, pentru independența patriei, colaborare internațională și pace. Expunere la adunarea festivă din Capitală consacrată aniversării a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, Edit. Politică, București, 1981 p. 18.

³⁰ Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la adunarea festivă cu prilejul celei de a 25-a aniversări a instaurării guvernului democratic de la 6 martie 1945, în România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, voi. 4, Edit. Politică, București, 1970, p. 631.